

OVN-standpunt

Scheidslijn Wkkgz-zorg optometrist¹

Samenvatting

Met dit standpunt wil de OVN duidelijkheid geven over de uitleg van de Wkkgz en verantwoorde keuzes maken welke zorg van optometristen wel onder de Wkkgz valt en welke niet.

De Wkkgz is van toepassing op elke organisatie waar een optometrist werkzaam is. VWS maakt hierop een uitzondering als de optometrist daar *uitsluitend* oogmetingen verricht voor het aanmeten van een bril of contactlenzen. VWS stelt vervolgens dat zodra de optometrist meer zorg verleent dan de oogmetingen voor het aanmeten van hulpmiddelen, *ook al is het incidenteel*, de Wkkgz wel van toepassing is op de organisatie waar de optometrist werkzaam is en dan ook gelijk op alle zorg die een optometrist verleent, ook op de oogmetingen ten behoeve van het aanmeten van een bril of contactlenzen.

Uitgangspunt: De Wkkgz is van toepassing op elke organisatie waar een optometrist werkzaam is.

Uitzondering: Als een optometrist *uitsluitend* oogmetingen verricht voor het aanmeten van brillen is de Wkkgz niet van toepassing op de organisatie waar hij werkt. Dat betekent dat je als optometrist niet aan de Wkkgz hoeft te voldoen, als je op jouw werkplek altijd alleen de volgende zorg levert voor een bril:

- Kijkbehoefte bepalen (met de aanbeveling dit ook te noteren in het dossier, zie 3.1)
- Pd meten
- Visus nabij en veraf bepalen
- Brekingsafwijking bepalen (oogmeting) voor veraf en nabij, zowel monoculair als binoculair

Deze uitzondering vervalt op het moment dat je meer zorg levert dan de concreet genoemde handelingen, ook al is het incidenteel. Bijvoorbeeld als je verwijst naar de huisarts of oogarts, je je uitlaat over de gezondheid van het oog, communiceert dat je zorg levert en/of jezelf presenteert als optometrist/zorgverlener, zowel in face-to-face contact als bijvoorbeeld op de website. Deze uitzondering vervalt ook als er door anderen dan de optometrist in dezelfde organisatie zorg wordt verleend (anders dan hulpmiddelenzorg). De Wkkgz is dan van toepassing op alle handelen, ook de oogmetingen voor het aanmeten van brillen.

De OVN neemt het standpunt in dat als een optometrist oogmetingen verricht voor het aanmeten van contactlenzen de Wkkgz wel van toepassing is op de organisatie waar hij werkt en er geen uitzondering gemaakt moet worden, zoals VWS dit doet. Bij het aanmeten van contactlenzen voert de optometrist immers niet alleen een oogmeting uit, maar dient hij ook de gezondheid van het oog te onderzoeken. Dit is volgens de professionele standaarden essentieel voor een veilige aanpassing. De optometrist moet hierbij voldoen aan kwaliteitseisen voor goede en veilige zorg, waardoor deze zorg meer omvat dan hulpmiddelenzorg. Vanwege contra-indicaties en het risico op complicaties is de kwaliteit van de zorg daarbij zodanig in het geding, dat de kwaliteit door toepassing van de Wkkgz gegarandeerd moet worden en toezicht op de naleving noodzakelijk is.

¹ In opdracht van het ministerie van VWS heeft Nivel een evaluatieonderzoek uitgevoerd naar de Wkkgz. De uitkomsten van het evaluatietraject kunnen aanleiding zijn tot herziening van de Wkkgz. Als de Wkkgz herzien wordt, kan dit gevolgen hebben voor dit standpunt.

1. Toelichting vooraf

De OVN heeft het ministerie van VWS gevraagd helderheid te verschaffen over toepassing van de Wkkgz in organisaties waar optometristen werkzaam zijn. De aanleiding is de onduidelijkheid die met name in optiekondernemingen ontstaat door de zelftest in de brochure '[Val ik onder de Wkkgz](#)'.

Daaruit blijkt:

- Handelingen van een optometrist vallen onder de Wkkgz, omdat het beroep onder artikel 34 wet BIG valt.
- Er wordt een uitzondering gemaakt als *uitsluitend* de volgende handelingen worden verricht in de hulpmiddelenzorg: 'Het aanmeten en verstrekken van brillen, contactlenzen en hoortoestellen; het verrichten van oog- en oormetingen voorafgaand aan het aanmeten van brillen, contactlenzen en hoortoestellen.'

De uitleg van VWS houdt in dat de Wkkgz in principe van toepassing is op elke organisatie waar een optometrist werkzaam is. VWS maakt echter een uitzondering als de optometrist daar uitsluitend oogmetingen verricht voor het aanmeten van een bril of contactlenzen²; deze oogmetingen worden gezien als hulpmiddelenzorg en daarvan heeft de wetgever bepaald dat deze niet onder de Wkkgz valt. Hierbij maakt het VWS niet uit dat de optometrist die de hulpmiddelenzorg biedt, een BIG-titel heeft.

VWS stelt dat als de optometrist meer zorg verleent dan de oogmetingen voor het aanmeten van hulpmiddelen, *ook al is het incidenteel*, de Wkkgz wel van toepassing is op de organisatie waar de optometrist werkzaam is; en dus van toepassing is op alle zorg die een optometrist verleent, ook de oogmetingen ten behoeve van het aanmeten van een bril of contactlenzen.

Deze uitleg van VWS stelt de optometrist, en diens werkgever, direct voor de praktische vraag³:
Welke zorg van optometristen valt onder de Wkkgz en welke niet?

Met dit standpunt wil de OVN handvatten bieden om hierin verantwoorde keuzes te maken. Ook voor werkgevers en opdrachtgevers is het van belang hier duidelijkheid over te hebben, omdat het voor hen niet werkbaar is als de Wkkgz ineens wel van toepassing is, zodra een optometrist een keer zorg verleent die wel onder de Wkkgz valt.

2. Het uitgangspunt: Optometrische zorg onder de Wkkgz

Een organisatie waar een optometrist werkt die optometrische zorg levert, al is het incidenteel, valt onder de Wkkgz (zie paragraaf 3 voor de uitzondering). Dat is bijvoorbeeld het geval bij een of meer van de volgende handelingen:

- Het verrichten van een optometrische anamnese
- Binoculaire testen, zoals covertest, Maddoxtest, versies en ducties, gepolariseerd kruis met centrale fusiëstest, hakentest of coïncidentietest
- Meten van de non-contact of contact tonometrie
- Spleetlamponderzoek (ook voor het aanmeten van de contactlenzen en controle; zie positie OVN onder 2.1)

² Als er door anderen dan de optometrist in dezelfde organisatie/optiekonderneming zorg wordt verleend, anders dan hulpmiddelenzorg, geldt deze uitzondering niet. Bijvoorbeeld als er ook een orthoptist werkzaam is die druppelt. In dat geval is door de andere zorg die geleverd wordt, de Wkkgz van toepassing op alle zorg in de organisatie, dus ook op de oogmetingen van de optometrist.

³ De uitleg van VWS leidt in de praktijk tot diverse knelpunten. Deze heeft de OVN onder de aandacht van VWS gebracht (zie ook paragraaf 4).

dd. 25 augustus 2021

- (On)gedilateerde fundoscopie
- Corneatopografie
- Gebruik van diagnostische farmaca
- Keratometrie
- Evaluatie en plan, bespreken van de uitkomsten van de onderzoeken en zo nodig verwijzen naar de huisarts of oogarts⁴
- Communiceren aan de patiënt dat je zorg levert en/of jezelf expliciet presenteren als zorgverlener/optometrist.

2.1 Positie OVN: ook aanmeten van contactlenzen valt onder Wkkgz

De OVN neemt het standpunt in dat als een optometrist oogmetingen verricht voor het aanmeten van contactlenzen de Wkkgz wel van toepassing is op de organisatie waar hij werkt en er geen uitzondering gemaakt moet worden, zoals VWS dit doet

VWS maakt in [haar brochure](#) geen onderscheid tussen het verrichten van oogmetingen voor het aanmeten van contactlenzen en oogmetingen voor het aanmeten van brillen. Daarmee gaat VWS eraan voorbij dat een optometrist voor het aanmeten van contactlenzen niet alleen oogmetingen verricht, maar ook de gezondheid van het oog moet onderzoeken. Volgens de professionele standaarden⁵ van de optometrist is een beoordeling van de gezondheid van het oog essentieel voor een veilige aanpassing van een lichaamsvreemd stukje materiaal (contactlens) in het oog. Zeker vanwege contra-indicaties en het risico op complicaties bij het dragen van contactlenzen.

Kort gezegd moet bij het verrichten van het oogonderzoek voor het aanmeten van contactlenzen voldaan worden aan kwaliteitseisen, waardoor deze zorg meer omvat dan hulpmiddelenzorg. Daarbij is de kwaliteit van de zorg zodanig in het geding, dat de kwaliteit door toepassing van de Wkkgz gegarandeerd moet worden en toezicht op de naleving noodzakelijk is.

3. Uitzondering: oogmeting voor het aanmeten van brillen

Als een optometrist *uitsluitend* oogmetingen verricht voor het aanmeten van brillen is de Wkkgz niet van toepassing op de organisatie waar hij werkt. Dat betekent dat je als optometrist niet aan de Wkkgz hoeft te voldoen, als je op jouw werkplek alleen de volgende zorg⁶ levert voor een bril:

- Kijkbehoefte bepalen (met de aanbeveling dit ook te noteren in het dossier, zie 3.1)
- Pd meten

⁴ De kwaliteitsnormen en de risico's voor de gezondheid van de cliënt maken dat hier sprake is van handelingen waarbij de zorgverlening voorop staat en niet de levering van een geschikt hulpmiddel. De optometrist moet hierbij de normen van beroepsgroep volgen en kan dus met andere woorden alleen als zorgverlener handelen. Deze normen zijn gericht op het borgen van de kwaliteit en continuïteit van de zorg: van de optometrist wordt verwacht dat hij de ernst en spoedeisendheid van het probleem beoordeelt en de arts alle relevante gegevens aanreikt die deze nodig heeft om goede zorg te verlenen. De artsen gaan er hierbij ook vanuit dat de optometrist volgens normen handelt. Het niet naleven van deze normen brengt (grote) risico's met zich mee.

⁵ Naast de bepalingen in het beroepscompetentieprofiel (2021) ontwikkelt de OVN een protocol voor het aanmeten en controleren van contactlenzen om het risico op complicaties bij het dragen van cosmetische contactlenzen te verkleinen. De urgentie voor de ontwikkeling van dit protocol werd aangewakkerd door oogartsen die in hun praktijk een toename zagen van ernstige complicaties en door berichtgeving in de media.

⁶ Zodra een optometrist meer zorg (zie 2) levert dan de concreet genoemde handelingen in paragraaf 3, is niet meer uit te sluiten dat de zorg niet onder de Wkkgz zal vallen. De optometrist verkrijgt dan extra informatie, waarvan de interpretatie en afhandeling hoort bij de verantwoordelijkheid van de optometrist als zorgverlener (beroepsbeoefenaar met BIG-titel). Deze 'handelingen' vallen weliswaar buiten de oogmeting, maar hij mag deze informatie volgens zijn beroepsregels niet buiten beschouwing laten.

dd. 25 augustus 2021

- Visus nabij en veraf bepalen
- Brekingsafwijking bepalen (oogmeting) voor veraf en nabij, zowel monoculair als binoculair

NB. Deze uitzondering vervalt op het moment dat je meer zorg levert dan de genoemde handelingen, al is het incidenteel. Bijvoorbeeld als je verwijst naar de huisarts of oogarts, als je je uitlaat over de gezondheid van het oog, communiceert dat je zorg levert en/of jezelf presenteert als optometrist/zorgverlener, zowel in face-to-face contact als bijvoorbeeld op de website. Deze uitzondering vervalt ook als er door anderen dan de optometrist in dezelfde organisatie zorg wordt verleend (anders dan hulpmiddelenzorg).

3.1 Gevolgen voor het omgaan met cliëntgegevens

Als de Wkkgz in de beschreven uitzonderingssituatie niet van toepassing is op een organisatie, rijst de vraag of de WGBO van toepassing is. Dat is van belang om te weten of je verplicht bent een dossier bij te houden, of je toestemming nodig hebt voor het aanleggen van een dossier van een cliënt, maar ook of je toestemming nodig hebt voor het delen van cliëntgegevens met anderen (in de optiekonderneming) en voor de bewaartermijn.

Ook als de optometrist alleen een refractie doet voor het aanmeten van een bril (zie 3), moet hij de WGBO naleven, omdat:

- De handelingen van de optometrist aan zijn te merken als handelingen op het gebied van de geneeskunst: de oogmetingen worden verricht door de optometrist, als beroepsbeoefenaar met een artikel 34 Wet BIG titel⁷.
- Het verrichten van oogmetingen behoort tot zijn deskundigheidsgebied, zoals omschreven in het Besluit opleidingseisen en deskundigheidsgebied optometrist (als bedoeld in artikel 34 Wet BIG).

Als de optometrist werknemer of opdrachtnemer is, geldt de plicht tot naleving van de WGBO ook voor de werkgever of opdrachtgever.

Voor het omgaan met gegevens betekent naleving van de WGBO dat⁸:

- geen toestemming van de cliënt vereist is voor het vastleggen en bewaren van gegevens van oogmetingen.
- de optometrist een dossier moet bijhouden, waarin hij alle gegevens noteert c.q. opslaat die van belang zijn voor de zorg.
- het dossier twintig jaar moet worden bewaard.
- uit zorgvuldigheidsoverwegingen aan te bevelen is om de cliënt toestemming te vragen voor het delen van gegevens uit het dossier met andere in de optiekonderneming werkzame personen die betrokken zijn bij hulpmiddelenzorg, zoals de opticien of contactlensspecialist⁹.

⁷ Deze uitleg is te rijmen met de Wkkgz en de uitleg van VWS in de brochure 'Val ik onder de Wkkgz'; immers de Wkkgz beschouwt volgens artikel 1 lid Wkkgz als *zorg*: Wlz-zorg, Zvw-zorg en andere zorg; *andere zorg*: handelingen op het gebied van de individuele gezondheidszorg als bedoeld in [artikel 1 van de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg](#), niet zijnde Wlz-zorg of Zvw-zorg, alsmede handelingen met een ander doel dan het bevorderen of bewaken van de gezondheid van de cliënt. Dat de wetgever ervoor heeft gekozen om de Wkkgz niet van toepassing te laten zijn op hulpmiddelenzorg maakt dit niet anders.

⁸ Deze wijze van omgaan met de gegevens is ook conform de AVG en Uitvoeringswet AVG. Op grond van de AVG is de praktijkhouder bovendien verplicht om de cliënt te informeren over het verwerken (omgaan met zijn gegevens). Dit wordt doorgaans gedaan door verwijzing naar een op de website gepubliceerde privacyverklaring.

⁹ Het beroepsgeheim staat de optometrist alleen toe om in een organisatie/optiekonderneming informatie te delen met degenen die rechtstreeks bij de behandelingsovereenkomst betrokkenen zijn of waarnemers/

4. Aanbeveling OVN

De OVN doet de aanbeveling om de Wkkgz toe te passen in alle organisaties/optiekondernemingen waar een optometrist werkzaam is, ook als hij alleen brillen aanmeet.

Argumenten hiervoor zijn:

- In de praktijk is het onmogelijk om onderscheid te maken tussen optometrische zorg die wel en niet onder de Wkkgz valt. Bovendien zal een optometrist geregeld te maken krijgen met situaties waarin hij volgens de professionele standaard zorg moet verlenen, die onder de Wkkgz valt. Bijvoorbeeld bij een verwijzing.
- Voor cliënten en stakeholders wekt het vertrouwen dat de organisatie/optiekonderneming werkt volgens de Wkkgz: daarmee maak je duidelijk dat de kwaliteit van de zorg voorop staat en dat deze in geval van onvrede mede wordt geborgd door een speciaal voor de zorg ontwikkelde klachten- en geschillenregeling.
- Door toepassing van de Wkkgz heeft de optometrist een betere basis voor het nemen van zijn verantwoordelijkheid voor zorg op grond van Wet BIG en naleving van andere zorggerelateerde wet- en regelgeving, zoals de, WGBO, gedragscode en richtlijnen van de OVN.
- Een tweedeling tussen optometristen in de eerstelijns (zij die wel en niet in Wkkgz-zaken werken) moet zoveel mogelijk worden voorkomen: dit ondermijnt de positionering van de optometrist als zorgverlener en daarmee de verplaatsing van de zorg van de tweede naar de eerste lijn.

Aan de slag met de Wkkgz: informatie en instrumenten

De OVN ondersteunt optometristen in het werken volgens de Wkkgz:

- De OVN heeft voor haar leden de wettelijk verplichte klacht- en geschillenregeling bij het **Klachtenloket Paramedici (KP)** geregeld. Alle OVN-leden die werkzaam zijn in de eerste lijn of als freelancers/ zzp'er en geregistreerd zijn in het KP, vallen daarmee onder de regeling van het Klachtenloket. Ze voldoen daarmee aan hun verplichting tot aansluiting bij een erkende geschilleninstantie. Het is belangrijk om je cliënten hierover te informeren. Intramuraal werkende optometristen vallen onder het beleid van de instelling.
 - Optometristen die geregistreerd staan in het KP, maar geen OVN-lid zijn, kunnen zich ook via de OVN aansluiten bij het klachtenloket. [Meer informatie is te vinden op de OVN-website.](#)
- **OVN-brochure 'Ben jij Wkkgz-proof'?** met onder meer informatie over verplichtingen rond:
 - vergewissen zorgverleners
 - incidenten en VIM-systeem
 - melding calamiteiten bij IGJ
 - keuze-informatie aan cliënten
 - samenwerkingsovereenkomst met andere zorgverleners
 - veilige toepassing medische technologie

vervangers. Als het aanmeten van een bril of contactlenzen vanuit de Wkkgz wordt gezien als het leveren van een medisch hulpmiddel, is de vraag of de opticien of contactlensspecialist kunnen worden beschouwd als rechtstreekse betrokkenen bij de behandeling van de optometrist. Uit zorgvuldigheidsoverwegingen beveelt de OVN optometristen aan om altijd toestemming te vragen. Mondelinge toestemming met een aantekening hiervan in het dossier volstaat.

dd. 25 augustus 2021

- [meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling](#)
- opleidingsplan
- algemene kwaliteitsverplichtingen
- **[Checklist 'ben jij Wkkgz-proof'](#)** (apart voor werkgevers, opdrachtnemers, werknemers)
- **[Stappenplan 'Er is iets misgegaan: wat te doen?'](#)**
- Bij knelpunten in de praktijk of andere vragen over de Wkkgz kan **[contact met de OVN](#)** opgenomen worden via beleid@optometrie.nl.